

ІННОВАЦІЙНА ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ

Сучасна економіка країни все більше повертається в бік системних структурних перетворень, орієнтованих на логістику. Нова економіка характеризується ефектом інтеграції, який сприяє істотному зниженню витрат і зростанню якості логістичного обслуговування споживачів. Реальна потреба в інтеграції сьогодні притаманні підприємствам різних галузей. Крім того, задекларована урядом України необхідність переходу до інноваційної моделі розвитку також актуалізує потребу в об'єднанні промислових, торговельних підприємств і компаній в інтегровані системи. Саме вони здатні швидко, вчасно та з мінімальними витратами здійснювати виробництво і постачання якісної продукції споживачу.

Головною тенденцією сучасності світової економіки стає набуття нових факторів ефективності логістики, модифікація її традиційних сфер застосування та поява якісно нової стратегічної інноваційної системи – інтегрованої логістики. Як показав проведений аналіз, інтегрована логістика – це нова інноваційна парадигма, яка прийшла на зміну ресурсній парадигмі й фрагментованій логістиці, і підґрунтям якої є організаційна, інформаційна й інфраструктурна інтеграція у ланцюгах постачань.

Як свідчить проведений аналіз, на сьогоднішній день в Україні можна виділити п'ять галузей національної економіки, де концепція інтегрованої логістики є одним з основних інструментів підвищення ефективності бізнесу: авіабудування; автомобілебудування; електротехніка; оптова й роздрібна торгівля; фармація.

Дослідження показали, що сучасний стан розвитку вітчизняної фармацевтичної логістики характеризується такими особливостями: при організації потокових процесів в галузі необхідно враховувати фактори дії не тільки економічні, але і соціального середовища; параметри потокових процесів та методи їх управління визначаються специфічними особливостями лікарських засобів (ЛЗ); обіг фармацевтичної продукції нерозривно пов'язаний з наданням медичних послуг, які виконують роль логістичного імпульсу; простір руху ЛЗ носить інтернаціональний міждержавний характер, що, в свою чергу, зумовлює значну роль імпортової фармацевтичної продукції; процес руху ЛЗ здійснюється в умовах потужної диверсифікації фармацевтичної продукції; рух численних аналогів і модифікацій вітчизняної та імпортової фармацевтичної продукції повинен, визначатися не тільки комерційними чинниками, а й медичними показниками; оптові фармацевтичні компанії створюють власні товаропровідні (аптечні) мережі для ефективної роздрібною реалізації фармацевтичної продукції; для удосконалення організації руху потокових процесів формується спеціалізована логістична інфраструктура з урахуванням вимог регламентації обігу ЛЗ; управління процесом руху потокових процесів здійснюється за допомогою маркетингового забезпечення, яке формує інформацію про ринок фармацевтичної продукції; особливе місце займає активна попередня робота щодо встановлення господарських зв'язків з постачальниками – обґрунтування вибору постачальників, підготовка умов майбутніх ділових переговорів; поступово розвивається диспетчеризація проходження потокових процесів по всіх ланках інтегрованого фармацевтичного логістичного ланцюга (ІФЛЛ) – від розробки ЛЗ і до кінцевих споживачів (пацієнтів); відбувається поступова повна комп'ютеризація діяльності суб'єктів фармацевтичного ринку (СФР); спостерігається раціоналізація транспортних та складських операцій у діяльності СФР тощо.

Узагальнення результатів наукових досліджень, дозволило визначити причини, що обумовлюють актуальність інтеграції логістичних процесів і систем у фармацевтичній галузі: розширення національних і світового фармацевтичних ринків, розвиток процесів глобалізації; значне зростання витрат обігу (за оцінками зарубіжних експертів, більше 80% часу руху фармацевтичної продукції від первинного джерела сировини до кінцевого споживача, пов'язане з його проходженням по різних каналах матеріально-технічного забезпечення); постійне зростання вимог споживачів до рівня логістичного обслуговування, необхідність швидкого реагування СФР на зміни кон'юнктури фармацевтичного ринку; прискорення науково-технічного прогресу в комунікаціях, впровадження у господарську практику вітчизняних фармацевтичних підприємств (ФП) засобів обчислювальної техніки нових поколінь; впровадження сучасних інформаційних технологій на ФП (управління даними (data management); електронний обмін

даними (electronic data interchange, EDI); електронні закупівлі (e-purchasing); електронне управління ланцюгом постачання (electronic Supply Chain Management – eSCM); електронний переказ грошових коштів (electronic funds transfer, EFT); штрихове кодування (bar-coding), експертні системи (artificial intelligence – expert systems); дистанційні комунікації (remote access and communication); інформаційно-пошукові системи тощо); підвищення цін на ресурси і необхідність їх більш ефективного використання та економії на витратах впродовж ІФЛЛ для забезпечення цінової доступності ЛЗ; скорочення життєвого циклу фармацевтичної продукції; зростання швидкості, інтенсивності та складності матеріальних, фінансових й інформаційних потоків, необхідність їх синхронізації для підвищення фізичної, цінової та інформаційної доступності лікарського забезпечення населення; підвищення вимог до якості ЛЗ і необхідність створення умов для наскрізного управління якістю впродовж всього фармацевтичного ланцюга постачань; запровадження процесних технологій управління та стандартів логістичного обслуговування СФР з метою раціоналізації їх діяльності і підвищення кінцевого соціально-економічного результату; розширення аутсорсингу як сучасної форми оптимізації логістичних бізнес-процесів (1PL: логістичний інсорсинг → 2PL: частковий логістичний аутсорсинг → 3PL: комплексний логістичний аутсорсинг → 4PL: інтегрований логістичний аутсорсинг → 5PL: «віртуальна» логістика); розуміння керівництвом ФП переваг внутрішньофірмової та міжфірмової інтеграції, розвитку партнерства, як основи для довгострокових відносин і отримання на цій основі синергетичного ефекту; підвищена увага до питань екології, логістики рециклінгу з метою оптимізації процесів утилізації відходів фармацевтичного виробництва, їх знешкодження та захоронення; необхідність використання сучасних технологій та інструментів захисту фармацевтичної продукції від підробок; створення доданої цінності для споживачів (клієнтів), обумовленої необхідним рівнем їх логістичного обслуговування та постачання потрібної фармацевтичної продукції в потрібне місце, у потрібний час, у необхідній кількості при мінімальному рівні витрат; поява нових логістичних концепцій, які активно впроваджуються в практику діяльності зарубіжних і вітчизняних ФП та суттєво підвищують ефективність їх діяльності й конкурентоспроможності тощо.

Проведений аналіз тенденцій розвитку фармацевтичної логістики виявив, що в ланцюгу взаємодії вітчизняних СФР ще недостатньо використовуються наукові підходи, принципи і методи інтегрованої логістики як сучасної концепції управління потоковими процесами у фармації. Поряд з цим, концепція інтегрованої логістики відображає нове розуміння фармацевтичної галузі як складної макрологістичної системи, де окремі ФП і організації розглядаються як ланки загального логістичного ланцюга, які прямо або побічно пов'язані у єдиному інтегрованому процесі управління матеріальними, фінансовими й інформаційними потоками, що спрямоване на підвищення якості і доступності лікарського забезпечення населення, і найбільш ефективно досягнення цілей СФР.

Дослідження дозволили виділити такі специфічні сфери інтегрованої фармацевтичної логістики, що вимагають сьогодні подальших серйозних наукових досліджень: логістика в сфері доклінічних й клінічних випробувань; управління холодними ланцюгами для забезпечення якості просування термолабільної фармацевтичної продукції; створення належної системи захисту ІФЛЛ від проникнення фальсифікованих ЛЗ; логістика рециклінгу (управління фармацевтичними відходами різних класів небезпеки); створення і розвиток фармацевтичних кластерів як інноваційної моделі мезологістичної фармацевтичної інтегрованої системи тощо.

Доведено що інтегроване управління потоковими процесами сприяє підвищенню збалансованості і прозорості діяльності всіх СФР та їх інвестиційної привабливості, комплексному управлінню якістю, екологічними аспектами діяльності, ризиками і безпекою фармацевтичного виробництва відповідно до вимог міжнародних стандартів якості ISO і вимог належних практик GxP, а також дозволяє оптимізувати обсяги всіх видів ресурсів, які використовуються в процесі розробки, виробництва, реалізації ЛЗ, підвищити рівень логістичного обслуговування клієнтів, що суттєво підвищує конкурентоспроможність СФР.